

Genişletilmiş Özet

Dijital İzleme Platformlarında Bağımlılık İmgeleri: Türk Filmleri ve Dizilerinde Alkol, Tütün ve Uyuşturucu Temsillerinin İçerik Analizi

Giriş

Over-The-Top (OTT) platformlarının yükselişi, yayıncılığı dönüştürerek kablo veya uyduya ihtiyaç duymadan isteğe bağlı erişim sunmaktadır. Türkiye’de dijital platformlar büyümekte, Türk yapımları ise küresel çapta popülerlik kazanmaktadır.

Medya içerikleri, alkol, tütün ve madde kullanım davranışlarını etkileyerek özellikle ergenlerde bağımlılık riskini artırmaktadır. Dijital platformların gençler arasında yaygın kullanımı göz önüne alındığında önleyici çalışmalar kritik önem taşımaktadır.

Literatürde Türk yapımı dijital içeriklerdeki bağımlılık yapıcı maddelerin varlığını inceleyen herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma, popüler Türk film ve dizilerinde alkol, tütün ve madde kullanımının görüntülenme sıklığını analiz etmektedir.

Metot

Bu kesitsel içerik analizi, IMDb’de 26 Ağustos 2024 itibarıyla popülerlik sıralamasında yer alan en iyi 10 film ve 10 diziyi incelemiştir. Dahil edilme kriterleri içeriğin Türk yapımı olması, 1 Ocak 2023’ten sonra yayımlanmış olması ve dijital platformlarda erişilebilir olmasıdır. Dijital platformlarda erişilemeyen veya 2023 öncesinde yayımlanan içerikler hariç tutulmuştur.

Her film ve dizi beş dakikalık intervallere bölünerek toplamda 1384 interval elde edilmiştir. Literatürdeki dijital içeriklerdeki %41,7’lik alkol sıklığına dayanarak minimum örneklem büyüklüğü 295 interval olarak hesaplanmış ve minimum örneklem büyüklüğü içerik sürelerine ağırlıklandırılarak toplam 304 interval incelenmiştir. İntervaller basit rastgele yöntem ile seçilmiştir.

Alkol, tütün ve madde kullanımı imgelerinin değerlendirilmesi için üç puanlı bir derecelendirme sistemi kullanılmıştır: Aktif kullanım/ tüketim için 3 puan, ima edilen kullanım için 2 puan, yalnızca materyal varlığı için 1 puan verilmiştir. Her interval 0 ile 9 arasında puan alabilmētir. Farklı intervallerde tekrar eden sahneler ayrı ayrı puanlandırılmıştır.

Üç araştırmacı bağımsız olarak intervalleri inceleyip puanlandırmış, araştırmacılar arasındaki uyumsuzluklar araştırmacıların bir arada tekrar değerlendirmesiyle çözümlenmiştir. Veriler Microsoft Excel’e kaydedilmiş ve IBM SPSS Statistical Package version 27 ile analiz edilmiştir. İstatistiksel analizde normal dağılım özelliklerine bakıldıktan sonra Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis testleri kullanılmış ve $p < ,05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Çalışmada kamuya açık içerikleri kullanılması nedeniyle etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

Bulgular

Bu çalışmada incelenen 20 içerik, 6 farklı platformda yer aldı; %65’i ($n = 13$) Platform 1’de, %50’si ($n = 10$) drama türündeydi.

İçeriklerin tamamında alkol imgeleri bulunurken, 10 filmin 6’sında ve 10 dizinin 8’inde tütün, 1 film ve 2 dizide ise madde kullanımı imgelerine rastlandı.

Toplam 304 interval incelendi; bunların %64,47’sinde en az bir tütün, alkol veya madde kullanımı imgesi tespit edildi. İntervallerin %28,95’inde tütün, %50,33’ünde alkol, %0,99’unda ise madde kullanımı imgeleri mevcuttu.

Tütün imgelerinin %57,96’sı aktif kullanım, %23,86’sı ima edilen kullanım, %18,18’i materyal şeklinde bulundu. Alkol imgelerinin %49,02’si aktif kullanım, %47,71’i ima edilen kullanım, %3,27’si materyal olarak gözlemlendi. Madde imgelerinde 2’si aktif kullanım, 1’i ima edilen kullanım olarak tespit edildi; madde materyali bulunmadı.

Tütün, alkol ve madde imgelerinin dağılımı açısından filmler ile diziler, içerik türleri ve platformlar arasında anlamlı fark saptanmadı ($p > ,05$).

Tartışma

Dijital platformlar, küresel ölçekte hızla büyüyen bir sektör olup Türkiye’de yüzlerce içerik sunmaktadır. Çalışmamız, bu platformlarda yayınlanan popüler Türk yapımı içeriklere odaklanmış ve tütün, alkol ya da madde imgelerinin yaygınlığını incelemiştir. Altı platformda yer alan 20 içeriğin tamamında en az bir tütün, alkol ya da madde imgesine rastlanmıştır. İncelenen intervallerin %64,47’sinde bu imgeler bulunmuş ve alkol imgesi tüm içeriklerde saptanmıştır.

Benzer çalışmalarda alkol ve tütün imgelerinin sıklığı karşılaştırıldığında, bizim çalışmamızda her iki maddeye ait imgeler daha yüksek oranlarda tespit edilmiştir. Çalışmamız, bu imgelerin adolesanlar üzerinde bağımlılık riski oluşturabileceğini ve Türkiye'deki bağımlılıkla mücadele çalışmalarını zorlaştırabileceğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın sınırlamaları arasında, nedensellik ilişkilerinin kurulmasını engelleyen kesitsel tasarımı ve yalnızca popüler içeriklere ve 2023 sonrası yayınlara odaklanması yer almaktadır.

Medya yoluyla alkol, tütün ve madde kullanımına maruz kalmanın bu maddelere başlama riskini arttırdığı ve sıklığını yükselttiği yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Türkiye'de alkol imgesinin tamamı içeriklerde yer alması, bu sorunun daha büyük bir potansiyele işaret ettiğini göstermektedir. Dijital platformların üyelik gereksinimi ve sınırlı erişim gibi özellikleri nedeniyle bu bulgular, mevcut düzenlemelerin etkinliğini sorgulamaktadır. Sağlık ve sosyal etkiler göz önünde bulundurularak bu maddelerle mücadele edilmesi gerektiği sonucuna varılmaktadır.